

Groot streepzaad (*Crépis biennis* L.)

Oponthoud

Het plan was om even voor een familiebezoek naar Holwerd te gaan, vanuit Ternaard, geboorteplaats en nu ook vakantieplaats, een afstand van maar 5 km over een fietspad beneden langs een slaperdijk, die zich door het Friese landschap kronkelt. Maar het talud van de dijk stond die voorzomer volop in bloei. Grote vlakken kleurden geel van het groot streepzaad, waarop een druk bijenbezoek. Van het familiebezoek is die ochtend niets gekomen, want ik had de camera en tekenmateriaal bij me, vandaar.

104

Groot geslacht

Het geslacht streepzaad (*Crépis* L.), waar het groot streepzaad toe behoort, is een van de grote geslachten van de composietenfamilie (*Compositae*). Dankzij de zeer uitgebreide monografie 'The genus *Crepis*', van de hand van E.B. Babcock, is er zeer veel bekend geworden over het geslacht. Aan de hand van onderzoek naar de geografische verspreiding van de tot het geslacht behorende soorten is door de auteur de hypothese opgesteld dat de oorsprong van het geslacht in het noordelijk deel van Centraal Azië is gelegen. Van daaruit heeft het geslacht zich, tegelijk met het vormen van vele soorten, verspreid. In westelijke richting over een groot deel van Europa en Afrika, in zuid-oostelijke richting naar Achter Indië en in oostelijke richting naar Noord Oost-Azië en over de Beringzee naar Noord-Amerika.

Groot streepzaad komt in bijna geheel Europa voor en is een van de 6 inheemse soorten streepzaad in ons land. In de zuidelijke helft van het land is de plant algemeen, in het noorden zijn maar een klein aantal vindplaatsen bekend.

Tweejarig

De plant is tweejarig, haar wetenschappelijke soortnaam duidt daar ook op, *biennis* is afgeleid van het Latijnse *bi(s)* = dubbel, tweemaal en van *annus* = jaar. In het eerste jaar ontwikkelt zich een stevige lange penwortel en een bladrozet. In die vorm overwintert de plant. Door de vorming van een rozet van bladeren verzekert zij zich van een plaatsje in de vegetatie; geen andere plant zal zich in de directe nabijheid kunnen ontwikkelen. In het tweede jaar vormt zich een rechtopgaande geribde stengel met bladeren. De vorm van de bladeren is erg variabel. De

onderste hebben een lange versmalde voet, waardoor het lijkt alsof ze gesteeld zijn, de bladen langs de stengel zijn kleiner en hebben grote driehoekige lobben. Aan de punt zijn de bladeren afgerond.

Ochtendbloeiër

Vanaf mei tot in augustus staat het groot streepzaad in bloei. De bloemhoofdjes staan in een tuilvormige bloeiwijze aan het eind van de hoofdstengel. Direct onder het hoofdje zijn de stengels bezet met korte stekeltjes, overigens met een dunne beharing met hier en daar een stekeltje. Het omwindsel van de hoofdjes is behaard en heeft een buitenkrans van afstaande smalle blaadjes en een binnenkrans van aanliggende blaadjes, die groter zijn en aan de binnenzijde behaard, karakteristiek voor de soort.

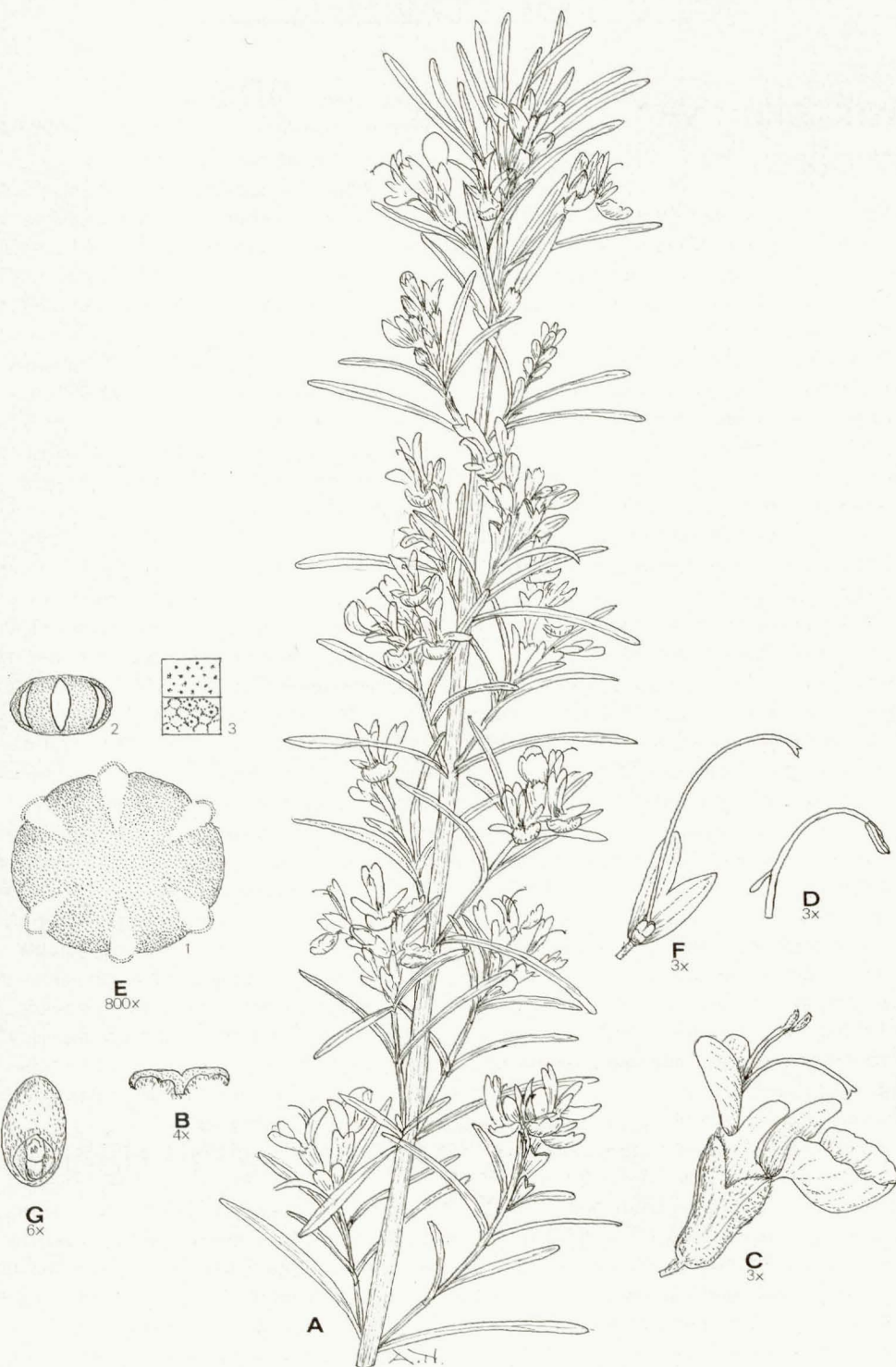
De bloemen in een hoofdje zijn alle lintbloemen, helder geel van kleur. De kans op kruisbestuiving wordt vergroot doordat de bloemen zich eerst in een mannelijk stadium bevinden en later in een vrouwelijk. In het eerste stadium liggen de stempels nog tegen elkaar aan en zijn ze aan de buitenzijde met stuifmeel bepoederd. Als ze later rijp zijn om stuifmeel te ontvangen buigen ze uiteen en gaat de bloem over in het vrouwelijk stadium. De bijen komen nectar en stuifmeel op de bloemen halen, wat alleen maar 's morgens kan, want na de middag houden de hoofdjes het voor gezien en sluiten zich. Het stuifmeel heeft in de klompjes een oranje kleur. Als insectenbestuiving uitblijft, vindt er zelfbestuiving plaats doordat de beide stempels om gaan krullen en met de met stuifmeel bepoederde stijl in aanraking komen.

Windverspreiding

De vrucht is een nootje, dat aan de bovenzijde bezet is met een krans van pappusharen. Die zorgen er voor dat het zaad door de wind kan worden meegenomen en verspreid. De lichtbruin gekleurde nootjes zijn in lengterichting geribbeld. Het zaad kiemt in de zomer waarin het is gerijpt.

Literatuur

Babcock, E.B. (1947): The genus *Crepis*. Part. I. The taxonomy, phylogeny, distribution and evolution of *Crepis*. Part II. Systematic treatment. Univ. Calif. Publ. Bot. 21/22: 1-1030.

Groot streepzaad (*Crépis biennis* L.)

A bloeiwijze; B blad onder aan de plant; C stengelblad; D buitenste omhulselblad; E binnenste omhulselblad; F bloem in mannelijk stadium; G bloem in vrouwelijk stadium; H opengeslagen meeldraden; I stuifmeelkorrel: 1 polair, 2 equatoriaal; J nootje met pappus; K nootje.